

У контексті необхідності розвитку і поглиблення діалогу з ЄС у сфері регіонального розвитку Україні доцільно: зв'язати в єдине ціле проблематику сталого регіонального розвитку і євроінтеграційного процесу; сформулювати перелік викликів та проблем, що на рівні регіонів гальмують євроінтеграційну роботу; реально оцінити проектний простір, в межах якого українські регіони співпрацюють з суб'єктами, організаціями та країнами ЄС (предметом обговорення може стати досвід та проекти участі регіонів в політиці євроінтеграції, які були реалізовані в країнах Вишеградської четвірки); розробити підходи щодо впровадження консолідованої політики, яка скоординує зусилля регіонів, центральної влади та зацікавлених країн Європейського Союзу і Єврокомісії у питаннях регіонального розвитку України.

Список використаних джерел

1. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm.

2. Мартинюк В. Програма розвитку регіонів у рамках «Східного партнерства» / В. Мартинюк // Східне партнерство ЄС: додаткові можливості для євроінтеграції України / за ред. В. Мартинюка. – Київ, 2009. – 94 с.

3. Меморандум про взаєморозуміння для започаткування діалогу про регіональну політику та розвиток регіонального співробітництва між Міністерством регіонального розвитку та будівництва України та Європейською Комісією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu>.

4. Сидорук Т. В. Інтеграційні процеси в сучасній Європі / Т. В. Сидорук. – Львів : Піраміда, 2010. – 354 с.

5. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council «Eastern Partnership» [Electronic resource]. – Access mode: http://ec.europa.eu/external_relations/eastern.docs/com08_823_en.pdf

6. Strengthening the EU's Partnership with its Eastern Neighbours: The Role of Local and Regional Authorities in Developing the Eastern Partnership Initiative. – Košice, Slovakia, 3 June 2009.

*Сушинський Олександр Іванович, д. н. з держ. упр., професор,
Львівський регіональний інститут державного управління*

Національної академії державного управління при Президентові України

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС: НОВЕЛИ ТА РИЗИКИ ПРОЕКТУ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

З часу схвалення чинної Конституції України неодноразово ініціювалося внесення у її текст змін і доповнень. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», яка схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, передбачено реалізацію конституційної реформи, у тому числі в частині

децентралізації. У Стратегії та пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» [1] зазначається, що метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування.

Методологічною основою цієї розробки в частині дослідження проекту Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» є критерій ефективності реформування політичної системи як ступінь підконтрольності та відповідальності здійснення публічної влади. Відповідальне здійснення публічної влади – основна ідея нової доктрини конституції.

У чинній Конституції України відмова від відомої ідеї всевладдя рад є формальною, адже вона не виключає політичної єдності всієї системи складу органів здійснення державної влади та органів здійснення місцевого самоврядування.

Унаслідок конституційної реформи 2004 р. в Україні утворено додаткові «законні», у тому числі й «конституційні», передумови для «всевладдя» рад, насамперед парламенту, із відповідними загрозами поступової узурпації окремих видів державної влади аж до можливості узурпації державної влади та публічної влади загалом. Унаслідок конституційної реформи утворено умови для політичної солідарності чи навіть «єдності» коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України та складу Кабінету Міністрів України.

Політична «єдність» складів органів здійснення різних видів державної влади утворює умови для унеможливлення де-факто об'єктивного парламентського контролю та відповідальності складу сформованих ним органів влади, зокрема, складу Кабінету Міністрів України перед відповідним складом Верховної Ради України. Аналогічна ситуація має місце і щодо складів органів місцевого самоврядування. Політична «єдність» представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування також фактично унеможлиблює їхню підконтрольність і відповідальність.

Наслідком політичної солідарності чи «єдності» у системах органів здійснення публічної влади є втрата міжінституційного владного балансу. Це вказує на порушення принципів системної підконтрольності діяльності та відповідальності усієї інституційної структури здійснення публічної влади.

У такому аспекті важливим є питання національного конституціоналізму – еволюційний чи інноваційний? Конституція України буде «удосконалена»: шляхом певних еволюційних змін чи шляхом альтернативних конституційно-правових доктрин? Важливо дати відповідь на питання, чи зміни у тексті чинної Конституції України – на основі інноваційної доктрини – є установчим актом нової республіки? Інакше кажучи, якими є нові редакції чи зміни у Конституції України в аспекті конституційних доктрин, зокрема, в частині

принципів організації публічної влади на засадах *субституційності, субсидіарності* тощо?

Законопроектом про внесення змін до Конституції України запропоновані зміни щодо децентралізації державної влади в Україні та посилення конституційно-правового статусу місцевого самоврядування. Також змінюються окремі положення Конституції щодо адміністративно-територіального устрою. Зокрема, закріплюється, що територія України поділена на громади. Громада є первинною одиницею у системі адміністративно-територіального устрою України.

Тут ми приведемо запропоновані зміни та нашу їх оцінку в сенсі «новели», «проблеми» та особливої думки.

Новели щодо компетенції Верховної Ради України.

- Віднесення до компетенції Верховної Ради України «утворення і ліквідація громад і областей». Новим тут є установчі компетенції саме щодо «громад» і «областей».

Проблема в сенсі, дозвільний чи реєстраційний принцип щодо утворення громад. Політизація процесу у Верховній Раді України.

Ці компетенції доцільно віднести до компетенції Кабінету Міністрів України, а до компетенції Верховної Ради України лише відповідний закон, або розмежувати компетенції – КМУ – громади та райони, а ВРУ – області.

Віднесення поселень до територіального розміщення самоврядних територіальних громад. Ця норма у сукупності з положенням ч. 6 ст.133 і ч. 1 ст. 140 відносить питання утворення і ліквідації громад, районів, областей, встановлення і зміна їхніх меж; найменування і перейменування поселень, громад, районів, областей до компетенції Верховної Ради України.

Коректно буде викласти норму в аспекті «припинення», а не «ліквідації» громади як суб'єкта чи органу місцевого самоврядування.

- Новела – віднесення до компетенції Верховної Ради України призначення позачергових виборів голів громад, депутатів рад громад, районних, обласних рад. У первинній редакції до компетенції було віднесено призначення «чергових та позачергових» виборів. У редакції проекту пропонується лише «позачергових» виборів.

Питання призначення «чергових» виборів переведено у правову площину. Усувається «політизація» у Верховній Раді України питання призначення «чергових» виборів.

Проблема – політизація у Верховній Раді України питання призначення «позачергових» виборів.

У разі дострокового припинення повноважень в порядку, передбаченому статтею 144 Верховна Рада України фактично буде давати «політичну», а також завуальовано «правову» оцінку відповідного рішення Конституційного Суду України.

Пропонуємо перевести питання призначення «позачергових» виборів у правову площину. Якщо є відповідне рішення Конституційного Суду України, тоді призначення позачергових виборів відноситься до компетенції ЦВК?

Новели щодо компетенції Президента України.

- Лише «тимчасово зупиняє повноваження голови громади, складу ради громади, районної, обласної ради та призначає тимчасового державного уповноваженого у випадках, визначених цією Конституцією». Важливо те, що Президент лише «зупиняє», а не «припиняє» повноваження. Він також призначає лише «тимчасового державного уповноваженого». Адже у цьому випадку лише ВРУ «припиняє» повноваження та призначає позачергові вибори (п. 3 ч. 1 ст. 85).

Важливим є питання компетенції та обсягу (тягаря) відповідальності. Адже Президент України – «глава держави» і «гарант»! (ст. 102). Однак, питання механізму реалізації відповідальності Президента України? Тому логічною є його певні «субституційні» компетенції в аспекті відповідальності.

Випадки та порядок «зупинення» повноважень передбачено статтею 144 цієї Конституції. Позачергові вибори проводяться у разі дострокового припинення повноважень в порядку, передбаченому статтею 144 цієї Конституції, – не пізніше 120 днів з дня такого припинення (ч. 8 ст. 141).

Новели щодо компетенції Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади.

Відповідно редакції Конституції України від 28 червня 1996 року Президент України лише : «призначає за поданням Прем'єр-міністра України членів Кабінету Міністрів України, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних адміністрацій та припиняє їхні повноваження на цих посадах» (п. 10 ч. 1 ст. 106). Тут призначення за поданням, а «припинення» повноважень, що де-юре і де-факто було саме «звільненням» з посади – «на власний розсуд». Для Президента України мотиви для «припинення» повноважень (звільнення) є дискреційні.

Префект – державний службовець. Буквальна вказівка на віднесення посади до державної служби. Наскільки доцільна ця норма? Адже, за аналогією потрібно вказувати на усі посади, які відносяться до державної служби. Адже «виконавчу владу в районах і областях, у Києві та Севастополі здійснюють префекти» (ч. 1 ст. 118).

Префект відповідальний лише перед Президентом України. Певний імунітет префектів щодо звільнення з посади.

Префект на відповідній території: здійснює нагляд за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування.

Префект у механізмі президентської та виконавчої влад «здійснює нагляд» за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування. Однак, він не здійснюватиме «контролю»!

Певний імунітет органів місцевого самоврядування щодо «втручання» префектів.

Префект на відповідній території: координує діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади та здійснює нагляд за додержанням ними Конституції і законів України.

Префект на відповідній території: забезпечує виконання державних програм.

Префект у механізмі президентської та виконавчої влад «здійснює лише нагляд» за додержанням Конституції і законів України територіальними органами центральних органів виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Проблемним буде поєднання здійснення «нагляду» та «забезпечення»!?

Префект на відповідній території: здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України.

Префект здійснює «інші повноваження». Це фактично відкрита компетенція?

Виникне проблема щодо «нагляду» та «інших повноважень»!

Акти префектів, видані на здійснення повноважень, визначених пунктами 1, 4 частини першої цієї статті (ст. 119), можуть бути скасовані Президентом України, а видані на здійснення повноважень, визначених пунктами 2, 3 частини першої цієї статті – Кабінетом Міністрів України. Акти префектів, видані на здійснення повноважень, визначених пунктом 5 частини першої цієї статті, скасовуються Президентом України, а у визначених законом випадках – Кабінетом Міністрів України.»

Акти префекта можуть бути «скасовані» в адміністративному інстанційному порядку.

Виникне проблема щодо «скасування» актів префекта з «інших повноважень»!

Скасування актів префекта в адміністративному інстанційному порядку – певний позасудовий імунітет органів місцевого самоврядування.

Тут важливим є питання компетенції та обсягу відповідальності? Адже Президент України – «глава держави» і «гарант»! Тут Президент України не «зв'язаний» питанням конституційності чи законності акта префекта, а може його скасувати у випадку, якщо акти є «недоцільними, неекономними, неефективними за очікуваними чи фактичними результатами»?

Новели щодо адміністративно-територіального устрою.

Адміністративно-територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, децентралізації влади, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування, сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Принципи «повсюдності» та «спроможності» місцевого самоврядування.

Йдеться про принципи «децентралізації» «повсюдності», однак упускаються принципи «централізації» та «субституційності»? Адже, це проблема повсюдності та тягаря відповідальності держави? Важливим є й те, про децентралізацію якої саме «влади» тут йдеться? Законодавчої, судової чи

«влади» у родовому сенсі? Принцип «децентралізації» стосується лише «виконавчої» влади, а не влади у родовому сенсі.

Систему адміністративно-територіального устрою України складають адміністративно-територіальні одиниці: громади, райони, регіони. Саме «територіально визначена громада (територіальна громада поселення чи кількох поселень) є елементом системи адміністративно-територіального устрою».

Відсутність переліку «складу України». Відкривається можливість змін територіально-адміністративного устрою України не тільки на рівні громад і районів, а й регіонів, зокрема – областей. Адже, у відповідності з нормою. 29 ч. 1 ст. 85 у сукупності з положенням ч. 1 ст. 140, яка відносить питання утворення і ліквідації громад, районів, областей, встановлення і зміна їхніх меж; найменування і перейменування поселень, громад, районів, областей до компетенції Верховної Ради України.

Територія України поділена на громади. Громада є первинною одиницею у системі адміністративно-територіального устрою України. Поділ території «на громади». Громада – суб'єкт у межах певної території. Проблема – поділ території НА громади, чи МІЖ громадами? Тому, наша пропозиція така: «Територія України поділена між територіальними самоврядними громадами».

«Особливості» Києва, Севастополя у системі адміністративно-територіального устрою України визначаються окремими законами, а не їх «спеціальний статус». Особливості статусу та адміністративно-територіальний устрій міста Києва як столиці України визначається окремим законом України. Або: Статус та адміністративно-територіальний устрій окремих поселень можуть визначатися окремими законами України. Статус Львова як міста культурної спадщини?

Порядок утворення, ліквідації, встановлення та зміни меж, найменування і перейменування громад, районів, областей, а також порядок утворення, найменування і перейменування та віднесення поселень (сіл, селищ, міст) до відповідної категорії визначаються законом. Саме «порядок утворення і ліквідація громад...» визначаються законом. Дозвільний чи реєстраційний принцип щодо громад. Критерії утворення громад? Критерії віднесення поселень до територіального розміщення самоврядних територіальних громад.

Новели щодо місцевого самоврядування.

Територіальна громада здійснює місцеве самоврядування як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування шляхом самостійного регулювання суспільних справ місцевого значення та управління ними в межах Конституції і законів України.

Суб'єкти місцевого самоврядування: «територіальна громада» та «органи місцевого самоврядування». Самостійне регулювання суспільних справ місцевого значення та управління ними «в межах Конституції і законів України». У попередній редакції (ч. 3 ст. 140): «Місьцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні,

міські ради та їх виконавчі органи». У новій редакції цієї статті вже немає положення про «добровільне» об'єднання жителів кількох поселень у громаду.

Відповідність норми «принципу дозволів», визначеному ч. 2 ст. 19 Конституції України? Чи «принципу заборон»? Адже територіальна громада здійснює місцеве самоврядування як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування шляхом самостійного регулювання суспільних справ місцевого значення та управління ними в межах Конституції і законів України. Тут йдеться лише про «межі» Конституції та законів України, а не про відповідність норми «принципу дозволів»?

Чи є територіальна громада «органом місцевого самоврядування»? Сутність і статус «органу місцевого самоврядування» та «органу місцевого самоврядування громади»? Чи у цій частині поняття «орган місцевого самоврядування» тлумачиться як «орган місцевого самоврядування громади»? Цю частину викласти так: «Територіальна громада здійснює місцеве самоврядування як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування громади ...».

Територіальну громаду становлять мешканці поселення чи поселень відповідної громади. Територіальну громаду становлять: «мешканці поселення чи поселень». Громадою у територіальному сенсі є об'єднання громадян, які проживають на певній території, мають спільні інтереси тощо? Проблема «мігруючих» мешканців? Критерії ідентифікації громади? «Мешканці» у якому сенсі та «громадяни». Мешканці – громадяни України?

Ця норма у сукупності з положенням п. 29 ч. 1 ст. 85 відносить питання утворення і ліквідації громад, районів, областей, встановлення і зміна їхніх меж; найменування і перейменування поселень, громад, районів, областей до компетенції Верховної Ради України.

Мешканці, які відповідають критерію – інтерес, постійне проживання, спроможність самостійного регулювання суспільних справ місцевого значення та управління ними тощо? Основні критерії віднесення до складу територіальної самоврядної громади: Громадянство України, постійне проживання, сплата податків тощо.

Форми здійснення місцевого самоврядування територіальною громадою визначають «законом»? У попередній редакції (ч. 3 ст. 140): «Міське самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Чому «форми» здійснення місцевого самоврядування визначаються «законом»? Питання чи «лише» законом, чи можливо ще й «статутом»? Нова редакція визначає, що «форми» здійснення місцевого самоврядування визначаються законом. Однак, попередня – у «порядку», встановленому законом.

Рада громади сприяє діяльності створених відповідно до закону та статуту територіальної громади органів самоорганізації населення і з цією метою може наділяти їх фінансами та майном.

Органи самоорганізації населення можуть створюватися відповідно «закону та статуту». Тут «статут» як нормативно-правовий акт – «мала конституція» громади набуває нового значення.

Право голосу на виборах голови громади, депутатів ради громади, районної, обласної ради мають мешканці відповідної громади (громад) – громадяни України, які досягли на день проведення виборів вісімнадцяти років і не визнані судом недієздатними. Як розуміти «мешканці відповідної громади (громад)» – громадяни України? Необхідно уточнити поняття «мешканець» громади – це ті хто «постійно» проживають тощо?

Порядок обрання депутатів районних і обласних рад забезпечує представництво територіальних громад у межах відповідного району, області і визначається законом.

Як розуміти «представництво громад» і як воно забезпечується?

Яка виборча система? «Двопалатний склад» районних і обласних рад?

У разі дострокового, зокрема фактичного, «припинення» повноважень голови громади, складу ради громади, районної, обласної ради у строки менші? Які органи та у які способи тощо здійснюють місцеве самоврядування?

У разі ухвалення головою громади, радою громади, районною, обласною радою акта, що не відповідає Конституції України, створює загрозу порушення державного суверенітету, територіальної цілісності чи загрозу національній безпеці, Президент України «зупиняє» дію відповідного акта з одночасним зверненням до Конституційного Суду України, тимчасово «зупиняє» повноваження голови громади, складу ради громади, районної, обласної ради та призначає тимчасового державного уповноваженого. Тимчасовий державний уповноважений спрямовує та організовує діяльність відповідних виконавчих органів місцевого самоврядування громади, виконавчого комітету районної, обласної ради.

У такому разі видається, що до проведення як позачергових, так і чергових виборів діятиме «тимчасовий державний уповноважений»?

Отже, є актуальним питання тимчасового державного уповноваженого чи представника Президента України для забезпечення державного управління на відповідній території у випадку будь-якого усунення чи самоусунення органів місцевого самоврядування від виконання компетенцій.

Дію актів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняє префект з одночасним зверненням до суду.

Префект «зупиняє» дію актів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України. Тут префект зв'язаний обов'язком, – імперативна норма, звернення до суду на предмет «законності» акта. Для префекта дискреція щодо актів. Норма щодо «зупинення» дії акта, для префекта є дискреційною чи імперативною?! Адже, Президент України «зупиняє» дію актів лише з мотивів конституційності? (ч. 3 ст. 144). В частині реагування на акти місцевого самоврядування префект має ширші компетенції. Однак, Президент України на власний розсуд (дискреційна норма) скасовує

акти префектів! Адже, префект «відповідальний перед Президентом України» (ч. 5 ст. 118), тому акти префектів, видані на здійснення відповідних повноважень, можуть бути скасовані Президентом України (ч. 3 ст. 119)!

Президент зупиняє (норма імперативна – зобов'язаний на вчинення дій) дію актів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності лише Конституції України. Тут Президент також зв'язаний обов'язком, – імперативна норма, звернення до Конституційного Суду України на предмет саме «конституційності» відповідного акта.

Норма про те, що Президент України «зупиняє» дію акта, «... що не відповідає Конституції України, створює загрозу порушення державного суверенітету, територіальної цілісності чи загрозу національній безпеці», а також «тимчасово зупиняє повноваження» відповідних органів є дискреційною чи імперативною?!

Важливим є питання компетенції та обсягу (тягаря) відповідальності? Адже Президент України – «глава держави» і «гарант»! (ст. 102). Однак, питання механізму реалізації відповідальності Президента?

Тут видається логічним питання дискреції, а не імперативу щодо актів. Однак, Президент України «зупиняє» дію актів лише з мотивів конституційності? (ч. 3 ст. 144).

В частині впливу на акти місцевого самоврядування, зокрема, - їх скасування, Президент України має сутнісні конституційно встановлені компетенції. Однак, Президент України на власний розсуд (дискреційна норма) «скасовує» акти префектів!

Президент призначає лише «тимчасового державного уповноваженого». «Випадки зупинення повноважень» і «розумні строки» мандата «тимчасового державного уповноваженого»? До вирішення питання у КСУ? Обрання на позачергових виборах?

Конституційний Суд України розглядає звернення Президента України лише щодо конституційності акта голови громади, ради громади, районної, обласної ради, а не акта самого Президента України. Отже, у цьому випадку КСУ дає правову – конституційну оцінку лише актам місцевого самоврядування, а не Президента України. Норма імперативна в частині «скасування» Президентом України свого акта щодо акта місцевого самоврядування? Однак, питання строків скасування Президентом України свого акта? У разі визнання Конституційним Судом України акта голови громади, ради громади, районної, обласної ради таким, що відповідає Конституції України, тоді відповідний акт Президента України скасовується цим же рішенням Суду.

У разі визнання Конституційним Судом України акта голови громади, ради громади, районної, обласної ради таким, що не відповідає Конституції України, Верховна Рада України за поданням Президента України достроково припиняє повноваження голови громади, ради громади, районної, обласної ради та призначає позачергові вибори у визначеному законом порядку.

Якщо відповідний акт місцевого самоврядування не відповідає Конституції України, Верховна Рада України за поданням Президента України достроково припиняє повноваження голови громади, ради громади, районної, обласної ради та призначає позачергові вибори у визначеному законом порядку. Для Президента України та Верховної Ради України ця норма щодо дострокового припинення повноважень відповідних органів є дискреційною чи імперативною?! Для Президента України та Верховної Ради України ця норма щодо «дострокового припинення» повноважень відповідних органів є імперативною! Однак, «політизація» питання призведе до фактичного залишення його «без руху», потягне проблему дотримання строків позачергових виборів тощо?

Таким чином Президент України та Верховна Рада України лише забезпечують виконання рішення Конституційного Суду України!

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)». Внесений у Верховну Раду України Президентом України Петром Порошенком. Зареєстровано під № 2217а від 01.07.2015, доопрацьовано 15.07.2015, попередньо схвалено 31.08.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.

*Баєва Юлія Євгенівна, к. політ. наук,
Київський національний університет будівництва і архітектури*
**РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ
ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА ТА ЇХ ЕВОЛЮЦІЯ**

Актуальність проблематика лідерства набула у ХІХ ст, коли стали розвиватися демократичні інститути, перш за все загальних виборів. Доля уряду стала залежати від того, як він сам і його діяльність сприймалися виборцями. Нездатність змінити реальність згідно уявленням громадян або переконати їх, що те, що відбувається, є кращим варіантом розвитку, закінчувалася зміною правлячих еліт. Тому природно, що проблема пошуку ідеальних образів і впровадження їх в масову свідомість набула вирішального значення.

Проблема політичного лідерства сьогодні привертає увагу вчених і практиків, не залишає байдужою жодну людину, яка цікавиться розвитком політичних процесів. Пошук справжнього лідера є одним з актуальних завдань політології, політичного менеджменту, політичної психології та інших наук.

Для багатьох політичний лідер – єдина інстанція боротьби проти всезагальної і бюрократичної влади політичної еліти. Особливу актуальність проблема лідерства набуває в нестабільні, кризові часи. В такий період особливо гостро переживається дефіцит справжніх лідерів, а з іншого боку, з'являється велика кількість людей, що бажають самореалізуватися в політиці.